

BERGEN
KOMMUNE

ÅRSPLAN 2024 – 2025

Barnehagens navn

Forord

Barnehagene i Bergen kommune utarbeider sine årsplaner i samsvar med kravene til årsplan slik de er beskrevet i barnehageloven og forskrifter. Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver trådte i kraft fra 1.august 2017 og er en forskrift til barnehageloven.

Kvalitetsutviklingsplanen for kommunale barnehager 2018-2021 (23)

«Sammen for kvalitet – lek og læring» beskriver eiers lokale tilpasninger til rammeplanen og prioriteringer for gjeldende periode.

Hovedsatsningsområdet i kvalitetsutviklingsplanen er «Grunnlag for livslang læring i det 21. århundre». Planhierarkiet er synliggjort i modellen.

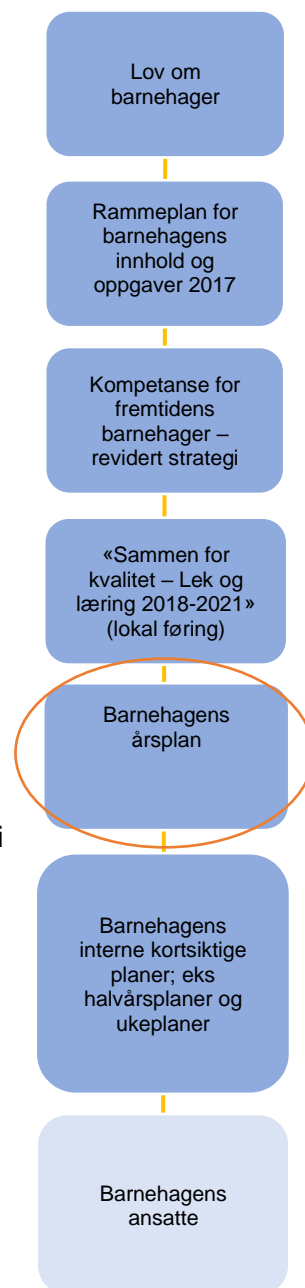
Årsplanverket til de kommunale barnehagene i Bergen kommune er delt i to:

- **Del en** beskriver mål og aktiviteter for årets satsinger og gir informasjon om hvordan disse følges opp, dokumenteres og vurderes. Årsplanen del en har et tidsperspektiv på 1 år og følger barnehageåret.
- **Del to** beskriver barnehagens satsninger og arbeid på et mer grunnleggende og generelt nivå. Årsplanens del to inneholder informasjon om hvordan barnehagen vil arbeide med danning gjennom omsorg, lek og læring for å fremme barns allsidige utvikling i samarbeid og forståelse med barns hjem. Videre redegjør barnehagen for hvordan det arbeides med progresjon i barnas pedagogiske tilbud gjennom hele barnehageløpet.

Som barnehageeier er vi ansvarlig for at barn i våre barnehager får en god start på et livslangt læringsløp. Godt planleggingsarbeid gjennom felles planmaler er utgangspunkt for utnyttelse av kollektiv kapasitet. Årsplanen utarbeides i samarbeid mellom barnehagens ansatte, barn og foreldre og danner grunnlag for pedagogisk innhold, aktiviteter og samhandling gjennom året. Årsplanen er et arbeidsredskap for personalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen gir informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidspartnere og andre interesserte.

BERGEN KOMMUNE

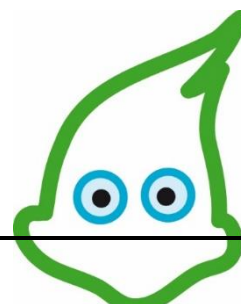
Etat for barnehage

Innhold

Visjon og mål	5
Visjon – En mangfoldig barnehage av høy kvalitet for alle barn	5
Verdier	5
Mål	5
1.0 Barnehagens innledning	6
1.1 Struktur og organisering	6
1.2 Metodevalg	6
1.3 Kjerneverdier	8
1.3.1 Ser barnet	8
1.3.2 Varme	8
1.3.3 Inkluderende	8
2.0 Livsmestring for det 21. århundre	9
– medvirkende barn i lek og læring	9
2.1 Tilknytning	9
2.2 Lek	10
2.3 Læring	11
2.4 Barns medvirkning	11
2.5 Vennskap og felleskap	12
2.6 Mangfold	13
3.0 Barnehagens tema/prosjekt	14
3.1 Fagområder	15
3.1.1 Språk som basiskompetanse	24
3.1.2 Matematisk kompetanse	25
3.2 Digitale verktøy	26
4.0 Barnehagen som lærende organisasjon	27
4.1 Barnehagens utviklingsarbeid	27
4.2 Dokumentasjon, vurdering og oppfølging	28
4.2.1 Dokumentasjon	28
4.2.2 Vurdering	28
4.2.3 Oppfølging	29
4.3 Barn og foreldres medvirkning i utviklingsarbeidet	29
I. Barnesyn og lærings syn	30
II. Pedagogisk relasjonskompetanse	31

III.	Danning gjennom omsorg, lek og læring	32
IV.	Progresjon i barnehagens pedagogiske innhold	32
V.	Overganger	33
a.	Tilvenning i barnehagen	33
b.	Overganger og sammenheng innad i barnehagen	34
c.	Samarbeid og sammenheng med skolen	34
VI.	Foreldremedvirkning	35
VII.	Bærekraftig utvikling	36
VIII.	Psykososialt barnehagemiljø	36
IX.	Barns seksuelle helse	37

Visjon og mål

Visjon – En mangfoldig barnehage av høy kvalitet for alle barn

I en mangfoldig barnehage av høy kvalitet skal barn få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter med utgangspunkt i egne forutsetninger og interesser.

Verdier

Det er utviklet et verdigrunnlag som skal sikre det enkelte barn trygghet, læring og utvikling i hverdagen. Verdigrunnlaget består av *varme, ser barnet og inkluderende*. Verdiene gir retning for det pedagogiske arbeidet og samhandlingen med barn og foresatte. Barnehagene beskriver i kapittel 1 hva de legger i disse verdiene.

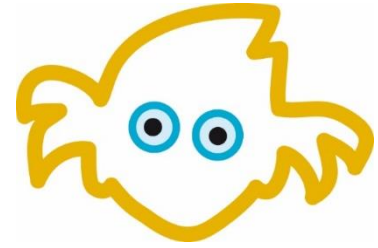
Mål

Bergen kommune ønsker som eier å gi retning for de kommunale barnehagene gjennom målsettingen:

Livsmestring for det 21. århundre – medvirkende barn i lek og læring

Grunnlaget for trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd legges i tidlig barndom og barnehagen har en sentral plass i dette. Livsmestring handler også om å møte motstand, håndtere utfordringer og være utholdende. Våre barnehager skal kjennetegnes ved at barnet:

- Opplever vennskap og fellesskap
- Erfarer trygghet og tilknytning til personalet
- Opplever spenning og glede i variert lek
- Er aktivt og medskapende i lek og læring
- Bruker sin kreativitet og søker utfordringer i lek og læring
- Blir møtt på sine uttrykk, sin undring og utforskertrang
- Opplever en barndom preget av mangfold, likeverd og respekt
- Utvikler sin språkkompetanse og sin matematiske kompetanse

1.0 Barnehagens innledning

1.1 Struktur og organisering

Grøntulien barnehage er bygget som en fire avdelingsbarnehage. Pr. d.d består barnehagen av tre avdelinger med til sammen 37 barn. En avdeling med 13 barn i alderen 0-3 år, en avdeling med 14 barn i alderen 3-6 år og en avdeling med 10 barn i alderen 3-6 år. Alle avdelingene er bemannet med pedagogisk leder (barnehagelærer) og fagarbeidere/assistenter. Vi er 3-4 voksne pr. avdeling. Barnehagen følger bemanningsnorm. Hver barnegruppe blir gjennom dagen delt inn i smågrupper. Dette gir den voksne bedre tid og rom for god kontakt og oppfølging av enkeltbarn. Samtidig blir det frigitt større areal til lek og utfoldelse inne, når barna deler på å være inn/ute til ulike tider. I perioder arbeider barna med tema. Dette blir informert om via halvtårs planer/månedspaner

1.2 Metodevalg

. I Grøntulien barnehage vektlegger vi gode hverdager, med mulighet for lek og godt vennskap.

Vi legger til rette for at barn uansett alder og modning, skal oppleve mestring og føle seg verdifull. Tydelige og ansvarsfulle voksne er lydhøre overfor barnas ønsker, samtidig som vi viser vei og setter positive grenser.

Personalet arbeider etter Samspillsmetoden Dialog. Denne samspillsmetoden har som hensikt å sensitivisere og bevisstgjøre omsorgsgivers betydning av kvaliteten på de sidene ved samspill som er svært viktig for barnas utvikling.

Samspillsmetoden deles inn i 7 prinsipper:

1. Vis at du bryr deg om barnet.
2. Juster deg til barnet.
3. Snakk positivt om det barnet gjør, eller er opptatt av.
4. Gi ros og anerkjennelse.
5. Felles fokus.
6. Gi mening til barnas opplevelser.
7. Sett positive grenser.

Jo bedre barna får utvikle et godt nok selvbylde, jo mindre avhengig blir barna av at den ytre verden må stå til rådighet, i form av nære voksne. Det store målet er at barna skal utvikle seg til å ta vare på seg selv, senere andre og verden rundt seg. En forutsetning for et godt selvbylde og god selvfølelse er gode nok «andre bilder» i form av gode voksenmodeller. Vi har som mål å møte barna på følelser, ikke bare korrigerende handlingen. For å forstå og å kunne leve seg inn i andres følelser, må en selv ha blitt møtt på følelser.

Personalet benytter også Grønne tanker – glade barn, psykologisk førstehjelp, som metode i arbeidet i barnehagen.

Grønne tanker – glade barn er et psykopedagogisk materiell rettet mot å stimulere barns tanke- og følelsesbevissthet. Dette har betydning for evne til egenomsorg, empati og sosial kompetanse generelt. Ved at man er bevisst følelser, tanker og sammenhengen mellom dem, kan man oftere klare å ta valg som fremmer trivsel, helse og læring. Gjennom samtaler som tar utgangspunkt i barnas opplevelser, tanker og følelser, kan de lære at både egne og andres tanker og følelser er viktige. Personalet bruker dette som en av metodene for å hjelpe barn til å utvikle gode holdninger til seg selv og andre. Personalet bruker tenkebamsene Grønn og Rød som skal hjelpe barna til å lære å forholde seg konstruktivt til egne tanker. Tanker som skaper vansker kalles rød-tanker. Tanker som skaper glede, trivsel og trygghet kalles grøntanker. Grønn og Rød (bamsene) kan lekes med, brukes som påminnere og være konkrete hjelpemidler.

www.gyldendal.no

Grønne tanker -glade barn har et eget rom i det digitale læremiddelet Salaby.
www.salaby.no

1.3 Kjerneverdier

«Verdiene gir retning for det pedagogiske arbeidet og samhandlingen med barn og foresatte.»

- Ser barnet
- Varme
- Inkluderende

1.3.1 Ser barnet

«Vi ser det enkelte barns egenverdi. Barnet gis gode betingelser for læring og utvikling basert på vår anerkjennende væremåte.»

- Sensitive voksne i samspill med barnet
- Voksne som viser og sier høyt at barnet er unikt og verdifullt for den det er.
- Voksne som bekrefter barnas følelser og initiativ.

1.3.2 Varme

«Vi gir barnet omsorg og trygghet. I møte med barn skal vår hjertevarme gi næring og vekstmulighet.»

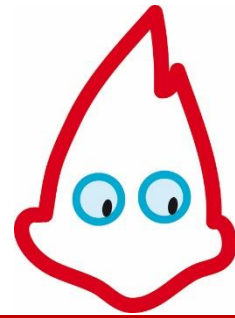
- Trygge voksne som oppmuntrer, trøster og gleder seg sammen med barna.
- Voksne som tar barns initiativ og interesser på alvor.
- Voksne som er aktiv deltagende i barnas lek og aktivitet.

1.3.3 Inkluderende

«Vi skaper gode relasjoner, der alle barn blir sett og bekreftet. Det enkelte barn skal oppleve gleden av å tilhøre små og store fellesskap.»

- Tilstedeværende voksne som skaper gode relasjoner med plass for alle.
- Trygge og rause voksne som viser vei og setter grenser ved behov.
- Voksne med positive holdninger og verdier.

2.0 Livsmestring for det 21. århundre

– medvirkende barn i lek og læring

Begrepet livsmestring har ulike perspektiv. Et individuelt, et sosialt og et samfunnsmessig. I barnehagen omhandler begrepet de positive kreftene i barnas hverdag. Livsglede, mestring og følelsen av egenverd, samt forebygging av krenkelsler og mobbing. Livsmestring som begrep knytter utviklingen av god psykisk og fysisk helse sammen. Dagens barn skal være i stand til å tilpasse seg den tiden vi lever i. Barnehagen må derfor legge et grunnlag for barnas livslange læring, en følelse av livsmestring og gi mulighet for en bærekraftig utvikling. Barna vil trenge faglig og sosial kompetanse, men også evne til å utforske og være kreativ. Trivsel, det å håndtere utfordringer og utholdenhet må utvikles. Det er sammen med nærværende trygge voksne, og sammen med andre barn i positive, medvirkende og meningsfulle opplevelser slik utvikling skjer.

2.1 Tilknytning

. Nyere forskning gir oss kunnskap om at god tilknytning og god kvalitet på samspillet, er av avgjørende betydning for hvordan barns utvikling blir. Barn utvikler seg og lærer gjennom samspill. Derfor blir vårt samspill, og det pedagogiske miljøet, av stor betydning for utviklingen av barns selvbilde.

Mål:

- Alle barn får god omsorg (nærhet, trygghet, kjærlighet) i trygge omgivelser.
- Alle barn blir møtt med kjærlighet og anerkjennelse.
- Alle barn får oppleve mestring.

Vi gjør:

- Sensitive voksne i samspill med barna.
- Trygge voksne som smiler og har øyekontakt med barnet.
- Trygge voksne som oppmuntrer til samvær og samtale med smil, gester og gledes ytringer.
- Trygge voksne som møter barnet på følelser.
- Trygge voksne som uttrykker at barnet er unikt og verdsatt for den det er.

- Trygge voksne som gir barna mulighet for å prøve, utforske og mestre.
- Trygge voksne som arbeider i tråd med Trygghets sirkelen – Circle of Security (COS)

2.2 Lek

«Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Leke skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling.» Rammeplan 2017 s.10

Å få god erfaring med å delta i lek er viktig for allsidig utvikling, utforskning og læring. I skapende lek får barna muligheter til å gi uttrykk for og bearbeide erfaringer, inntrykk og følelser.

Leken er barns måte å lære på. Barn fortolker virkeligheten gjennom lek. De bearbeider ulike hendelser gjennom lek, og sist, men ikke minst, - de prøver ut ulike roller gjennom lek (rolleleken). Barna synes det er gøy å ta sjanser og prøve ut nye ting i leken. Dette fører til at barn opparbeider motorikk og kognitiv evne til å vurdere egne grenser gjennom lek ispedd risiko. Slik risikofylt lek er også skadeforebyggende. Dette er ofte lek barna styrer selv.

Gjennom leken utvikles barnas fantasi og tankevirksomhet. I leken får barn venner. Ved at de voksne er aktivt deltagende i barns lek blir vi godt kjent med dem og kan utvide leken sammen med barna. Vi hjelper barn som trenger støtte og hjelp for å komme med i lek, og vi blir kjent med barnas allsidighet.

Mål:

- De voksne legger til rette for et fysisk lekemiljø som inspirerer til lek, fantasi og kreativitet.
- Alle skal bli inkludert i lek og oppleve meningsfulle relasjoner og samhandlinger hver dag.

Vi gjør:

- Voksne er aktivt til stede i leken for å støtte, videreutvikle og veilede i lek.
- Tilbyr variert lekemateriell.
- Lekemateriell er tilgjengelig.
- Rom som inspirerer til lek.
- Organiserer tid til å leke.
- Barn kan leke i smågrupper.
- Det fysiske miljøet inne, endres etter barnas interesser, tema m.m

2.3 Læring

«I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser»

Rammeplan 2017 s.22

«Barn lærer primært gjennom egne erfaringer og opplevelser, der de får bruke hele kroppen og alle sine sanser». Kvalitetsutviklingsplan 2018 for barnehager, Bergen kommune

Det er i aktiv samhandling og samspill med mennesker og tingene rundt seg, at barna skaper seg selv og sin kunnskap. Vi må bygge på det barnet kan og vil gjøre, alene eller sammen med andre barn eller voksne. Dette danner grunnlag for barns læringsprosesser. Å lære: barna opplever mening (med en aktivitet, en situasjon m.m.)

Barna utvikler seg og lærer gjennom hele dagen, både i styrte, tilrettelagte situasjoner som tema/prosjektarbeid, samlingsstund m.m. og i uformelle læringssituasjoner: her- og nå- situasjoner/hverdagsaktiviteter. Å samtale med barna er viktig for at de skal lære om seg selv og omverdenen. Hva barna lærer er avhengig av kvaliteten på samhandlingen/relasjonen mellom de involverte. Den voksne har alltid ansvaret for klimaet i gruppen. Dette innebærer at vi er til stede, engasjerte og lydhøre overfor barnas ønsker og behov.

Mål:

- Barna skal oppleve et miljø som støtter deres lyst til å leke, utforske og lære.
- Barna skal oppleve mestring.

Kjennetegn:

- Barnas nysgjerrighet og kreativitet blir anerkjent og fulgt opp.
- Barna får utfordringer tilpasset alder og modenhet.
- De voksne er aktiv deltakende i barnas lek og aktivitet.

2.4 Barns medvirkning

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltagelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet» (Barnehageloven §3 Barns rett til medvirkning)

Barns synspunkt skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta. Rammeplan, 2017 s. 27

I Bergen kommune sin plan: Skyfritt- inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen, står det: Barn og unges stemme i barnehagen og skolen skal høres på to ulike medvirkningsarenaer. Det ene kan kalles relasjonsbasert medvirkning, og handler om den direkte kommunikasjonen mellom barn/elever og voksne. Den

andretype medvirkning er på systemnivå. I barnehagen og skolen blir barn og unges stemme hørt på systemnivå på ulike arenaer; gjennom kvalitetsoppfølgingen, ulike møtefora og elevrådet (skolen). Skyfritt, 2019, s. 74

Personalet ser barnet som subjekt. Barna skal oppleve at deres meninger og bidrag er viktig og kan føre til endringer/tiltak. At barn skal få være med å påvirke betyr ikke at de får bestemme. Men, de voksne har ansvar for å være sensitive overfor barna og hva de uttrykker.

Mål:

- De voksne tilrettelegger for medvirkning ut fra barnas ønsker og interesser.
- Barna har innflytelse på aktiviteter og innhold i barnehagen.

Vi gjør:

- Barna blir oppmuntret til å uttrykke egne meninger og behov.
- Barnesamtaler.
- De voksne observerer og følger opp barnas ulike uttrykk og behov.
- Voksne og barn undrer seg sammen om muligheter og begrensninger.
- Barns interesser, nysgjerrighet, og undringer er utgangspunkt for prosjekter, tema m.m. både på avdeling og i hele barnehagen. Dette kommer til, både underveis i barnehageåret, men også som utgangspunkt for satsnings-/ utviklingsprosjekt i tiden/årene som kommer.

2.5 Vennskap og felleskap

«I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov» Rammeplan 2017 s. 23

Alle barn er født med evne til samspill og samhandling. Ferdigheter, kunnskaper og holdninger utvikles gjennom sosialt samspill. Barna skal utvikle evnen til å ivareta egne behov, men også å ta hensyn til andres behov. Organisering og gode rutiner er viktige rammer for et utviklingsfremmende samspill.

Mål:

- Alle barn skal oppleve vennskap og fellesskap med andre barn og voksne i barnehagen.

Vi gjør:

- Organisering og gode rutiner.

- Deler barnegruppen inn i mindre grupper gjennom dagen.
- Benytter samspillmetoden Dialog i det daglige.
- Benytter Grønne tanker – glade barn.

2.6 Mangfold

«Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjør den enkeltes plass og verdi i fellesskapet» Rammeplan 2017 s. 9

Alle barn blir møtt med respekt med bakgrunn i deres individuelle behov, etniske bakgrunn, familie og tro. I samarbeid med barnas foresatte legger personalet til rette for et barnehagetilbud som tar utgangspunkt i barnegruppens, behov med individuelle tilpasninger. Vi snakker med barna om likheter og forskjeller. Alle er forskjellige, og vi kan ha behov for ulike ting. Når vi snakker, forklarer og undrer oss sammen, viser barn forståelse for dette.

Mål:

- Barn som er inkluderende og byr på seg selv.
- Barn som er nysgjerrige og rausere.

Vi gjør:

- Voksne og barn snakker og undrer seg sammen.
- De voksne møter barnet med nysgjerrighet og oppriktig interesse.
- De voksne følger opp barnas spørsmål og undringer.
- De voksne viser vei, utvider interessefelt, setter grenser når det er nødvendig.
- Voksne og barn ser på likheter og forskjeller, undrer og reflekterer sammen.
- Vi blir kjent med alle barns kulturer.

.

3.0 Barnehagens tema/prosjekt

Bærekraftig utvikling er tema for ulike prosjekter dette barnehageåret. Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Vi vil ha fokus på å begrense matsvinn og fortsette arbeidet med at barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. Vi har fokus på naturen i nærområdene våre, undrer oss over hvorfor det finnes søppel i naturen, hva kan vi gjøre for å forhindre dette? Dette temaet er valgt ut ifra barnas interesser og undringer.

Mål:

- Barna skal bli glad i naturen
- Barna skal oppleve glede ved å ferdes i naturen
- Barna skal erfare at vi kan så og høste av naturen
- Barna skal få begynnende forståelse for at naturen og dens ressurser ikke er uendelige.
- Gjenbruk
- 5 om dagen barnehage

Vi gjør:

- Går turer og leker i barnehagens nærområde, Grøntuafjellet
- Gjør barna oppmerksom på vekster, dyr og insekter i naturen
- Snakker og undrer oss sammen om naturen, og det vi opplever.
- Vi sanker av naturens grøde: blomster, bær, urter m.m.
- Vi dekker lunsj bord med begrensede mengder pålegg m.m. Henter mer om nødvendig.
- Vi tilbyr variert kost, med frukt og grønt til alle måltider.
- Snakker om følelsene sulten – mett. F.eks: Hvor mye mat trenger jeg for å bli mett
- Kjenne etter, forsyne seg med litt mat flere ganger i stedet for mye på en gang.
- Vi reparere ting som er gått i stykker, bruker ting på andre måter når det lar seg gjøre, vi lager selv
- Har vi noe til overs, gjenglemte klær m.m. leveres dette til Fretex, o.a.

3.1 Fagområder

. «Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse.

Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold». Rammeplanen s. 47

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknologi
- Antall, rom og form
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn

Personalet jobber tverrfaglig, og vil trekke inn de ulike fagområdene i tema-arbeidet gjennom året. Tema- og prosjekter blir til i samarbeid med barna (noen ganger også foreldre). Det er personalet som har ansvar for at fagområdene blir gjennomgående i barnehagehverdagen. Noen ganger har enkelte fagområder større fokus enn andre.

Kommunikasjon, språk og tekst

«Gjennom arbeid med dette fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer». Rammeplan 2017 kap.9

Barna skal oppleve glede ved å kunne kommunisere både gjennom språk og tekst. Dette fagområdet omfatter utvikling av talespråk, forberedelse til skriftspråk og kommunikasjon gjennom kroppsspråk.

Å få varierte og rike erfaringer er avgjørende for å forstå begreper.

Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for å utvikle et rikt språk. Både den nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å utvikle godt muntlig språk.

Vi stimulerer til kommunikasjon/språkglede ved å:

- være en som lytter til barnet
- vi samtaler MED barnet
- vi gir barnet opplevelsen av at det det sier er viktig
- vi formidler at det er morsomt å leke med ord

Språklig bevissthet: handler om språkets innhold og språkets form.

Innhold: Ordets betydning, (flere ord kan bety det samme, begrepsdannelse m.m)

Form: Ord er bygget opp av lyder, som er med på å gi ordet mening.

At barnet utvikler språklig bevissthet vil si at det kan flytte oppmerksomheten fra hva ordet betyr, til å lytte til hvordan ordet høres ut.

At vi stimulerer barna til å tøyse og tulle med språket, lager rimord m.m., er viktig i denne sammenhengen. Forskning kan vise at barn som utvikler denne språklige evnen, knekker lettere lesekode.

Kropp, bevegelse, mat og helse

«Vaner og handlingsmønster tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse». Rammeplan 2017 kap. 9

I førskolealder skjer utvikling av selvfølelse gjennom kroppsbildet. Ved å gjøre seg erfaringer gjennom bevegelse og reaksjoner fra omgivelsene, får barna etter hvert opplevelser og følelser i forhold til kroppen sin. «Hvem er jeg, - og hva kan jeg?» Derfor er det å lykkes, å mestre og å beherske kroppen viktige drivkrefter i prosessen.

Alle barn skal få utfordringer slik at de opplever mestring og glede. Progresjonsoversikt over hva barna skal gjøre seg erfaringer med /oppleve gjennom barnehagetiden. Dette tilpasses etter alder og modning, individuelle tilpasninger.

Progresjonsoversikt:	Fortsetter:
<ul style="list-style-type: none"> -Barna skal få erfaringer med ord og begreper. -Vi setter ord på hva vi gjør gjennom hele dagen. -Vi oppmuntrer barna til å være språklig aktiv. -Vi benytter pekebøker og billedbøker. -Barna får erfaringer med sang, rim og regler. -Vi stimulerer til utvidet begreps og ordforråd. -Barna stimuleres til å uttrykke ønsker og behov verbalt. - Vi ser i / leser bøker med tekst 	<ul style="list-style-type: none"> -Barna lytter til bøker i liten gruppe. -Barna blir lest for hver dag. -Barna oppmuntres til å fortelle og gjenfortelle i små grupper. -Barna stimuleres til å sette ord på opplevelser, følelser, ønsker og behov. -Språklek. -Barna møter symboler, bokstaver og siffer. -Vi rimer og tuller med ord. -Barna stimuleres til å delta i samtaler/dialog i grupper (turtaking). -Barna stimuleres til å lytte til andre. - Barna stimuleres til å skrive/lekeskrive. - barna stimuleres til å kunne rim, regler, sangtekster. -Barna oppfordres til å dikte historier selv. -Barna øver på å snakke, fortelle i liten gruppe. -Barna møter bøker/fortellinger med få/ingen bilder, stimulerer evnen til forestilling.

I følge Sherborn (engelsk fysioterapeut) er det tre trygghetsområder som barnet må lære å forholde seg til om det skal få en positiv utvikling:

1. trygghet til egen kropp
2. trygghet i forhold til underlaget (golvet)
3. trygghet til andre mennesker.

Inne i barnehagen er det muligheter til å utfolde seg med puter, kryptunnel, baller, balansebrett og tommelomsk. De yngste barna øver mye på å klatre opp og komme ned fra tripp-trapp stolene.

Finmotoriske aktiviteter er bl.a.: pusle, perle: perler settes på brett m/tagger på, nopper settes i brett m/hull, perler tres på snor, klosser (duplo, lego, treklosser m.m.) klippe, lime, kle av/-på, kneppe knapper .....

Uteområdet i barnehagen innbyr til lek i ulendt terreng. Barna har muligheter for å klatre/seile på berg, bevege seg mellom busker og kratt, balansere på stokker og steiner, hoppe fra murkanter m.m. Barna får erfaringer med å vurdere aktiviteter som er trygge, og hva som kan være farlig. F.eks. Hvor høyt kan jeg klatre i dette treet med tynn / tykk stamme? Kan jeg hoppe ned fra denne murkanten, eller må jeg ha hjelp?

Utenfor barnehagen/på fotballbanen benytter vi mulighetene for ballspill, sangleker, høyere og kraftigere trær å klatre i/leke i, balansere.

I løpet av dagen må det være balanse mellom aktivitet og ro.

Sunn mat:

Barnehagen skal tilby god og sunn mat. Vi kjøper inn grovt brød, sunt pålegg (leverpostei, kaviar, makrell), fisk så ofte som mulig når vi har varm mat, grønnsaker til måltidene. Vi er en «5 om dagen» barnehage, som innebærer at barna skal få et variert kosthold, med frukt og grønt til hvert måltid. Vi tilbyr barna vann ofte. Vi oppfordrer barna til å takke for maten før de går fra bordet.

Hygiene:

Håndvask. Barna vasker hender når de kommer til barnehagen, før måltidene, etter utelek og etter at de har vært på toalettet. Vi snakker med barna om hvorfor det er viktig med god håndhygiene. Hoste og nyse, helst i papir, men albuekroken er et godt alternativ.

Progresjonsoversikt over hva barna skal gjøre seg erfaringer med/oppleve i løpet av barnehagetiden. Dette tilpasses etter alder og modning, individuelle tilpasninger.

Progresjonsoversikt:	Fortsetter:
-Barna skal bli kjent med kroppen sin. -Barna skal få utfolde seg og utforske med alle sanser. -Barna går opp/ned fra stolen sin, ut/inn av sandkassen, opp trappene ute, ned sklien.	-Barna øver å kle av-/på seg selv. -Barna øver på å smøre mat selv. -Barna øver på å kjenne på følelsen sulten/mett.

- Barna får benytte hele lekeplassen, inklusive ulendt terreng.
- Barna går på stien i skogen, opp og ned bakkene.
- Barna oppmuntres til av- og påkledning, smøre brødslike selv.
- Barna går tur i skogen, videre utvikler grovmotoriske ferdigheter.
- Barna øver og prøver selv, for å mestre barnehagens uteområde.
- Barna øver på å sykle.

- Barna er med og tilbereder måltider.
- Barna får økende bevissthet om kosthold
- Barna går tur i ulendt terreng ukentlig.
- Finmotoriske aktiviteter: perlebrett, hammermosaikk, lego
- Vi er bevisst på å gi barna fysiske utfordringer. Lar dem få prøve, ikke hindre dem
- Vi bevisstgjør barna på hva som er/kan være farlig.
- Barna klatrer opp og hopper ned fra murkantene.
- Barna klatrer/seiler på bergene.
- Barna balanserer på steiner.
- Barna klatrer i trærne.
- Barna går turer til Lyderhorn.
- Barna får kunnskap om kroppen.
- Barna klatrer høyere opp i trærne, leker i trærne.
- Barna blir bevisst på hygiene.
- Selvstendighets trening på toalettet.

Kunst, kultur og kreativitet

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon. Rammeplan 2017 kap. 9

Askeladden er vår inspirasjonskilde til det å være kreativ. Han var åpen og nysgjerrig for det ukjente. Han stoppet opp, tok seg tid og lyttet. Han kunne også bruke det

andre ville kaste. Askeladden så løsninger og sammenhenger som brødrene hans ikke gjorde.

Det å være kreativ handler om å være åpen for det nye, se muligheter, være følsom overfor omgivelsene, bruke erfaringer i nye sammenhenger. Vi voksne må være gode modeller for barnas skapende utvikling. Å være skapende er en måte å forholde seg til virkeligheten på. Motsetningen er å være ettergivende.

Kunstfagene (musikk, drama, litteratur og forming) ivaretar menneskets aktivitet i møtet mellom den indre og den ytre verden. I en skapende prosess arbeider en nettopp med å gjøre indre opplevelser konkret og sanselige.

Fort at barna skal ha noe å uttrykke må de gis inntrykk som stimulerer dem til å uttrykke seg.

F.eks.: - naturopplevelser

- møte med kunst og kultur

Vi må legge til rette for at barna får utvikle ferdigheter og teknikker i ulike uttrykksområder. Det er gjennom direkte sanseopplevelser barna utvikler sin

estetiske følsomhet best. I leken er det barna som styrer. Her bruker de sine indre opplevelser til å uttrykke seg. I det skapende arbeidet har de voksne et mer målrettet samspill med barna. Barna skal få utvikle sine uttrykksmuligheter gjennom de ulike kunstfagene.

Progresjonsoversikt over hva barna skal gjøre seg erfaringer med /oppleve i løpet av barnehagetiden. Dette tilpasses etter alder og modning, individuelle tilpasninger.

Progresjonsoversikt:	Fortsetter:
<ul style="list-style-type: none"> -Vi gir barna varierte muligheter for å male og forme i ulikt materiale. -Vi gir barna varierte sanseopplevelser. -Vi formidler enkle eventyr, sanger og bevegelse. -Barna lytter til musikk. -Barna får bruke instrumenter, sang og musikk. -Barna deltar på musikkstund på biblioteket. -Barna får eksperimentere med ulike materialer. -Vi leser eventyr, bøker, rim og regler -Vi introduserer dramatisering. 	<ul style="list-style-type: none"> -Barna har tilgang til div materiell og utkleddingstøy til lek og skapende aktivitet. -Barna får mer kunnskap og erfaringer, med ulike måter å uttrykke seg på. -Barna er med på dramaforløp. -Barna er med i rollespill og dramatisering. -Barna får videreutvikle teknikk og uttrykksform -Barna får eksperimentere med ulike materialer. -Barna spiller teater for hverandre.

Natur, miljø og teknologi

«Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider» Rammeplan 2017 kap.9

Natur:

Vi har flott natur på barnehagens uteområde og rett utenfor barnehagen. Denne bruker vi aktivt. Ved å få gode opplevelser ute i naturen, kan en bli glad i naturen. Det er et godt utgangspunkt for at en også vil ta vare på naturen.

Vi vil gi barna varierte opplevelser i naturen: lek, fysisk aktivitet, undre oss over fenomener i naturen, mat vi kan høste fra naturen og ferdes der i all slags vær. Barna skal få en begynnende forståelse av samspillet mellom mennesket og naturen

Miljø:

Vi kildesorterer, rydder opp etter oss når vi ferdes ute, er med på BIR sin naturvett aksjon hver vår. Vi bevisstgjør barna ang energiforbruk: eks.: slår av lys i rom vi ikke bruker m.m. Barn synes det er gøy å trykke av/på lysbryter – vi snakker med dem om hvorfor vi ikke skal gjøre det.

Teknikk:

Barna skal få utforske og eksperimentere med digitalt kamera og naturfaglige eksperimenter. Vi vil også bruke pc, smartboard og smarttelefon koplet mot internett som kilde til kunnskap.

Progresjonsoversikt over hva barna skal gjøre seg erfaringer med/oppleve i løpet av barnehagetiden. Dette tilpasses etter alder og modning, individuelle tilpasninger.

Progresjonsoversikt:	Fortsetter:
<ul style="list-style-type: none"> -Barna opplever glede av å være ute i naturen. -Barna oppdager og utforsker barnehageområdet. -Barna får kjennskap til hvor søppel/papir/plast blir oppbevart/tømt. - Barna opplever naturen utenfor barnehagen, som gir flere sanseopplevelser -Barna får kjennskap til småkryp og fugler. -Barna plukker og spiser bær og frukt. 	<ul style="list-style-type: none"> -Barna får kjennskap til planter, trær og blomster. -Barna får en begynnende forståelse for årstider. -Barna bruker materiell og redskap for å utforske naturen (lupe, hov m.m.). -Barna har tilgang på litteratur: faktabøker, internett ... -Barna er med og kildesorterer -Vi undrer oss over fenomener i naturen. -Barna øver seg på å ta på klær etter vær. -Barna får eksperimentere -Barna får bruke kjøkkenredskaper og andre nødvendige redskaper. -Vi stimulerer barna til å få en forståelse for samspill mellom mennesket og naturen. -Barna bruker data, foto

«Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på, og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold». Rammepan 2017 kap.9

Etikk:

Barna skal få utvikle toleranse og interesse for hverandre, og respekt for hverandres bakgrunn. Barna skal bli bekreftet for den de er, og at de er betydningfulle for fellesskapet.

I barnehagen skal barna få tilegne seg grunnleggende normer og verdier: hjelpe hverandre, dele, ta hensyn og finne konstruktive løsninger på konflikter.

Vi arbeider etter samspillsmetoden Dialog.

Religion:

Vi møter barnas tro, spørsmål og undring med respekt. Ulike høytider og tradisjoner knyttet til religion og livssyn som er representert i barnegruppen blir markert og snakket om.

Filosofi:

Vi vil skape rom for undring, ettertanke og gode samtaler. Vi snakker MED barna.

Vi undrer oss sammen. Vi gir ikke barna alle svarene, men søker etter svar sammen med barnet.

Barna må få gi uttrykk for hva de er opptatt av og hva de tenker på. De skal bli møtt av voksne som lytter og kan stille gode spørsmål til videre refleksjon.

Progresjonsoversikt over hva barna skal gjøre seg erfaringer med/oppleve i løpet av barnehagetiden. Dette tilpasses etter alder og modning, individuelle tilpasninger.

Progresjonsoversikt:	Fortsetter:
<ul style="list-style-type: none"> -Vi voksne setter ord på barnas følelser, slik at de får et forhold til dette. -Barna gjør seg erfaringer på mitt – ditt, meg – deg. -Barna øver og opplever tur-taking. -Barna kjenner igjen følelser. -Vi oppmuntrer til at barna viser omsorg for hverandre. 	<ul style="list-style-type: none"> -Barna kjenner på følelser hos seg selv og andre. -Barna øver på konflikthåndtering. -Barna er med på å lage regler (spilleregler, regler for hvordan man skal være med hverandre....). -Barna opplever gode samtaler. -Barna får undre seg og filosofere sammen med voksne og andre barn. -Barna øver på å kontrollere seg selv (selvkontroll: sinne, sorg, glede osv)

Nærmiljø og samfunn

«Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i demokratisk samfunn. Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunn og veden». Rammeplan 2017 kap.9

Vi vil bruke nærmiljøet aktivt. Turer i skog og mark, oppsøke lekeplasser, gå på butikken, turer i boligfeltene som ligger rund oss, - slik at barna f.eks. kan få vise huset de bor i, bli kjent med skolen de skal begynne på. Biblioteket på Vestkanten bruker vi også, låner bøker og er med på musikkstund, eventyrstund og kino. I desember er vi vanligvis med på julevandring i Olsvik kirke. Året rundt har vi også anledning å høre når organisten øver på orgelet.

Vi vektlegger at alle er betydningsfull og viktige for fellesskapet. Vi arbeider for at barna skal få en forståelse for at deres handlinger kan få betydning for andre, også for dem selv. Derfor snakker vi mye om likheter og forskjeller, og at det er viktig at alle skal ha det bra. Alle skal bli tatt på alvor, bli sett og lyttet til. Hva ønsker barna å bidra med, hva vil de påvirke? Gjennom barnesamtaler og ved å observere jobber vi for å finne ut av dette.

Progresjonsoversikt over hva barna skal gjøre seg erfaringer med/oppleve i løpet av barnehagetiden: Dette tilpasses etter alder og modning, individuelle tilpasninger.

Progresjonsoversikt:	Fortsetter:
<ul style="list-style-type: none"> -Barna blir trygge på de voksne på avdelingen. -Barna blir trygge på resten av barnehagen -Barna blir trygge på barnehagens uteområde og skogen utenfor. 	<ul style="list-style-type: none"> -Barna får utvidet kjennskap til nærområdet sitt. Blir kjent med naturen mot Brønndalen/Bondemarken. -Barna er med til Lille-Lyderhorn, Kjøkkelvik, Festeråsen. -Barna får vise hvor de bor.

-Barna får opplevelser ved å være med på butikken, biblioteket, på vei mot Grøntua.
-Barna får erfaringer med å dele.
-Barna får erfaringer med å vente på tur (turtaking).

-Barna får besøke skolen i nærmiljøet.
-Barna får erfaringer med å påvirke/ønske, ta avgjørelser, demokrati.
-Barna får noe innsikt i historie via fortellinger, fakta m.m.
-Barna er med til toppen av Lyderhorn.

Antall, rom og form

«Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning». Rammeplan 2017 kap.9

«Verden er full av matematikk»

Alan Bishop

Barna møter matematikk i hverdagssituasjoner og i strukturerte lærings situasjoner. Barna skal møte et matematikkstimulerende miljø. Vi voksne skal være bevisste hvilke begreper vi bruker for å stimulere barnas grunnleggende matematikkforståelse.

Barn uttrykker seg ut fra egne erfaringer og opplevelser som de har fått gjennom å ta på, føle på og leke med ulike gjenstander. Etter hvert som barn hører at andre barn og voksne bruker begreper, tar de begrepene til seg og gjør dem til sine egne. Derfor er det viktig at vi voksne bruker de riktige begrepene.

Antall og mengde:

- Fokus på telleremsen, tall og telling gjennom sang, rim, regler, ulike leker og eventyr
- Tall med mengde henges opp på veggene på avdelingene
- Kalender. Ulike dager, hver dag har et tall, krysser av hvilken dag det er i dag
- Sammenligne størrelser: større enn, mindre enn .....
- Parkopling: en til deg- en til meg, fat, kopp osv....
- Spill

Romforståelse:

Romforståelse utvikles i relasjon til motorisk utvikling, og er viktig for at barn skal kunne bevege seg rundt og finne fram. (Framover, opp, ned.....) Å legge til rette for rike utforskingmuligheter vil være å støtte opp om barns rombegrepsutvikling. Barn får utvidet romforståelse som følge av bevegelse.

Vi voksne må:

- Være bevisst bruken av plasseringsord: under bordet, bak stolen ...
- Bruke uteområdet aktivt
- Lage til hinderløype, bevegelseslek inne og ute

Form og mønstre:

Dette omgir barna over alt. De møter det hjemme og i barnehagen. Form er en egenskap som kan forandres. Snøen som drysser ned, lage en snøball og så ødelegge den.....

Formen på en gjenstand er et viktig kjennetegn. Vi skaper struktur i verden ved å finne likheter og sammenhenger mellom gjenstander: klassifiserer.

Vi voksne må legge til rette for:

- Konstruksjonslek
- At det er muligheter for å perle mønster, tegne mønster
- Puslespill er tilgjengelig
- Se etter/være obs på ulike former i naturen

Resonnering:

Sammen med barna må vi resonere m.m. Eks: Når vi skal ut: hvilket vær er det i dag – hvilke klær trengs til dette været?

Oversikt/forutsigbarhet:

Hva skal skje når? Hva har hendt før i dag, hva gjør vi før vi spiser osv....
Dette fremmer evnen å tenke rekke følge av ting.

Progresjonsoversikt over hva barna skal gjøre seg erfaringer med/oppleve i løpet av barnehagetiden. Dette tilpasses etter alder og modning, individuelle tilpasninger.

Progresjonsoversikt:	Fortsetter:
<ul style="list-style-type: none"> -Barna får leke med konkrete. -Barna får leke med form. -Barna opparbeider seg romfølelse. -Barna får ytterligere erfaringer med romfølelse. -Barna får erfaringer med mengder. -Barna får høre, se, leke eventyr (flanellograf). -Barna får erfaring med konstruksjonsleker: duplo, puter...	<ul style="list-style-type: none"> Barna får erfaringer med konstruksjonsmateriell. -Barna får erfaring med telling, sortering. -Barna får erfaring med div spill. - Barna begynner å få kunnskap om dager (mand, tirsd...) -Barna øver på høyre/venstre -Barna får erfaring med kalender. -Barna får erfaring med mål, vekt, tid, avstand, nord, sør, øst, vest, kart.

3.1.1 Språk som basiskompetanse

. Gjennom **samspill** lærer barn hvordan det er å være sammen med andre mennesker, - fellesskap. Ved sosial samhandling får barna utviklet sine kommunikative og språklige ferdigheter. I samspill og samhandling lærer barnet ikke **av** en annen, men **gjennom** en annen.

Kommunikasjon kan være både verbal og ikke-verbal. Ikke-verbal kommunikasjon kjennetegnes med gester, kroppsspråk, mimikk m.m. Barn er svært oppmerksom på de voksnes kroppsspråk, og det er derfor nødvendig at de voksne er bevisst sitt kroppsspråk slik at det stemmer med ordene vi sier. Kommunikasjon består av en sender og en eller flere mottakere. Et viktig kriterium for god kommunikasjon er ifølge Rommetveit(1972), at både den som taler og den som lytter ønsker å skape en felles forståelse

Barns **oppmerksomhetsspenn** og deres evne til å styre sin oppmerksomhet er i stor utvikling i førskolealderen. Det er da også viktig at deres oppmerksomhet rettes mot det som er vesentlig. De voksne skal legge til rette for at barna retter sin oppmerksomhet mot det de skal lære, og at barna konsentrerer seg uten å la seg avlede av ting/hendelser i omgivelsene.

De voksne må være engasjert i det de formidler til barna, da små barn har liten kontroll over sin oppmerksomhet. Da må det vi engasjerer barnet i oppleves som meningsfylt for barna.

Mål:

- Barna skal få videreutvikle sin begrepsforståelse og bruke et variert ordforråd.
- Barna opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale.

Vi gjør: Samspill:

- Barna deltar i ulike gjøremål
- Personalet legger til rette for lek og samspill i hverdagen
- Personalet legger til rette for lek og aktivitet med voksendeltakelse.
- Rollelek med voksne som modeller
- Regellek

Vi gjør: Kommunikasjon:

- Gir barna mange og varierte opplevelser
- Snakker/samtaler med barna om opplevelser
- Oppfordrer barna til selv å fortelle
- Leser og forteller for barna
- Setter ord på følelser, ting og handlinger
- Bruker de riktige begrepene (for eksempel: sirkel, sylinder, m.m.)

- Bruker plasseringsord
- Forteller rim, regler gåter og vitser

Vi gjør: Oppmerksomhet:

- Oppriktige engasjerte og oppmerksomme voksne.
- Leser for barna.
- Har aktiviteter og lek med voksendeltagelse både i smågrupper og på avdeling (stor gruppe).

3.1.2 Matematisk kompetanse

Antall: Mål og telling er en naturlig del av hverdagen vår. Dette kommer til uttrykk i dagligspråket. Barna fanger tidlig opp og bruket språket som menneskene rundt dem bruker, dette innbefatter også tallordene. Allerede som spebarn møter barna tallordene gjennom de voksnes småprat: "Neimen, hvor er sokken blitt av ? Vi må ha TO sokker vet du. EN til HVER fot."

Barns første møte med tallord i ulike sammenhenger, og deres lek med tallordene, har betydning for utviklingen av tallbegrepet.

Rom: Med romforståelse mener vi forståelse av rommet og en selv i forhold til rommet. Begrep som er viktige for romforståelse kaller vi rombegrep. Barn utvikler rombegrep fra de første leveår. Små barn uttrykker seg mer gjennom handling enn ord. Gjennom deres handlinger kan vi voksne lære noe om barnets romforståelse. Romforståelse utvikles i relasjon til motorisk utvikling, og er viktig for at barn skal kunne bevege seg rundt, finne fram og nå opp. Nysgjerrig utforsking av omgivelsene ser ut til å være en drivkraft i denne utviklingen. Hele kroppen tas i bruk, og barnet både smaker, kjenner på, kryper under og over, klatrer opp og faller ned, ... Eksempler på rombegrep: bredde, dybde, avstander, retninger, orientering, plassering, bevegelse.

Form: Barn blir kjent med omverdenen ved å ta på, se på, smake på og bite i. De gjenkjenner ansiktene til de nærmeste familiemedlemmene, de smiler gjenkjennende ved synet av uroen over stellebordet, de skiller mellom den bløte kosebamsen og den harde plastbjørnen. De observerer og blir fortrolige med egenskapene knytte til bl.a. form, funksjon og konsistens.

Former kan endres. En av de første erfaringene barn får med endring av form er menneskeansiktet. Det kan smile, være alvorlig, blinke med øyner, smile med munnen ... I det spedbarnet kan fokusere blikket, er det menneskeansiktet som først fanger interessen. Andre eksempler på former som endres, kan være, snømannen som smelter bort, ballongen som kan gjemmes inne i hånden, men så kan den blåses opp til å bli større enn f.eks. hodet,...

Mål:

- Barna skal utvikle forståelse for grunnleggende matematiske begreper

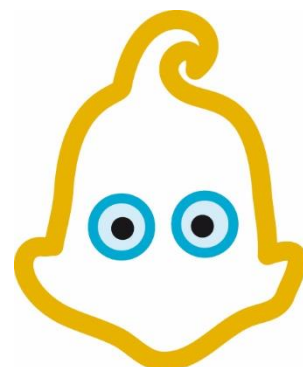
- Barna skal knytte tall opp mot mengde
- Barna bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse.

Vi gjør:

- Tall opp til 5 knyttet opp mot mengde henger på vegg på småbarnsavdeling. (tallet 1 er knyttet opp mot bilde av 1katt, tallet 2 mot 2 katter osv)
- Tall opp til 10 er knyttet opp mot mengde og henger på vegg på stor avd.
- Terning og tall er limt på golv i korridorene.
- Puslespill og spill knyttet opp mot tall og mengde.
- Sanger, rim, regler, bøker med tall og telling.
- Barna hjelper til å dekke bord. Hvor mang kopper, fat ....trenger vi, kan du telle, hvor mengde har vi, hvor mange mangler vi?
- I løpet av måltid snakker og viser vi hele, halve kvarte brødsiver/frukter, fullt, tomt, halvfullt/halvtomt glass o.s.v. 1 liter melk, en mugge melk?
- Morgenmøte: hvem er her i dag, hvor mange, hvem er ikke kommet, hvor mange gutter, jenter, voksne, barn er vi?
- Førskolebarna øver på rom/ retning bl.a ved å stille seg bak, foran, til høyre/venstre, mellom, under, over o.s.v.
- Antallsord: Vi bruker dem bevisst: få, mange, flere, ikke så mange, flest .....
- Tallorden: telleramse og telleramse parkopling (1 til deg, og 1 til meg)
- Rekkefølgetall: I hverdagen bruker vi bevisst: først, sist, etter, andre, tredje
- Konstruksjonslek i ulike materialer
- Gjennom hverdagen, og i tilrettelagte aktiviteter, sørger personalet for at barna får erfaring med å kjenne igjen og skille former
- Barna får erfaring og kunnskap om figurenes / formenes egenskaper, variasjoner og ulikheter.

3.2 Digitale verktøy

Barn og voksne er i dag omgitt av digitale verktøy. Vi skal sammen med barna søke kunnskap på nettet og være kritiske til informasjonen vi finner. Digitale verktøy skal være et hjelpemiddel til å skaffe informasjon og inspirasjon i forbindelse med tema/prosjekter sammen med barna. Via pc, smartboard og smart-telefoner finner vi også musikk, lydbøker/eventyr og historier på barnas morsmål, og vi finner programmer for tidlig programmering til bruk i barnegruppen. Målet er at barna skal bli aktive brukere av nyttige verktøy, samtidig som de skal kunne opparbeide seg kritisk holdning til informasjon, reklame m.m. som finnes.

4.0 Barnehagen som lærende organisasjon

Grøntulien barnehage er en lærende organisasjon som er i stadig vekst og utvikling. Å ha en visjon og felles mål å arbeide mot er en selvfølge for oss. At vi oppleve mestring i hverdagen, er også et godt utgangspunkt på veien mot læring og utvikling. Ved å lære sammen og være aktiv deltagende i egen og andres læring er en forutsetning for utvikling. Gjennom refleksjon over egen praksis (gjerne knyttet mot aktuell teori), men også refleksjon i gruppe, kan man komme til ny og endret erkjennelse/praksis. Gjennom gode rutiner og systemer for planlegging, vurdering og dokumentasjon, vil vi være i stadig utvikling.

4.1 Barnehagens utviklingsarbeid

. Personalet i Grøntulien barnehage vil dette barnehageåret jobbe aktivt for å få frem barne- og foreldrestemmene. Vi ønsker å være lydhøre overfor barnas interesser, og foreldrenes behov for informasjon og medvirkning barnehagens innhold.

Mål:

- *Engasjerte voksne:* Voksne som lytter til barna, viser at de forstår, følger barnas interesser og behov.
- *Tar barnas interesser og initiativ på alvor:* De voksne følger opp (og utvider) barnas initiativ og interesser slik at barna opplever at de har medvirkning på innholdet i barnehagen.
- *Barnesamtaler blir en del av barnehagedagens hverdagsinnhold.*
- *Lydhøre voksne som gir informasjon og tar imot innspill fra foreldre/foresatte*

Vi gjør:

- Barnesamtaler satt i system. Tema: lek, interesser, vennskap.
- Personalet observerer systematisk: lek, interesser, vennskap.

- Personalet gjør nødvendige endringer i lekemiljøet på avdelingen, etter observasjoner og refleksjoner.
- Personalet dokumenterer arbeidet med barnesamtale og observasjoner gjennom månedsaviser, oppslag i garderoben og i samtaler med foreldre/foresatte.
- Personalet gjør bruk av informasjon fra foreldre i det videre arbeidet.
- Personalet bearbeider lest teori/litteratur, praksisfortellinger m.m om valgt emne på planleggingsdager, personalmøter og avdelingsmøter.
- Personalet deltar i ICDP opplæring

4.2 Dokumentasjon, vurdering og oppfølging

For å utvikle barnehagens pedagogiske kvalitet må det drives et systematisk vurderingsarbeid. Gjenstand for vurdering er blant annet om våre systemer og rutiner fungerer til det beste for de oppgavene vi skal løse. Vi skal også vurdere egen praksis, opp mot uttalte mål, gitte verdier og holdninger. Kvaliteten på de mellommenneskelige relasjonene er også gjenstand for vurdering (relasjoner mellom barn-barn, barn-voksne), da kvaliteten på barnehagen er avhengig av at disse relasjonene er av ytterst god kvalitet. Hvordan barnehagen forvalter sine menneskelige og materielle ressurser må også være gjenstand for vurdering. Dette er grunnelementene vi har for å skape gode utviklingsmuligheter for barna: skape gode muligheter for barns lek og læring.

4.2.1 Dokumentasjon

I årets utviklingsarbeid vil vi benytte barnesamtaler, observasjoner: løpende protokoll og deltagende observasjon, foreldresamtaler, brukerundersøkelse, medarbeiderundersøkelse og praksisfortellinger/hverdagsfortellinger som dokumentasjon i arbeidet vårt. Egenrefleksjon og refleksjon i gruppe vil også bli benyttet.

4.2.2 Vurdering

Gjennom refleksjon over egen praksis/hverdagsfortellinger individuelt og i gruppe vil praksis justeres når det er nødvendig. Lærende møter vil også bli benyttet i dette arbeidet. Slike metoder blir benyttet i personalmøter, planleggingsdager m.m. Personal møter og planleggingsdager blir evaluert av alle som er til stede. Vi benytter metoden «vurderingskryss». Ut ifra disse vurderingene blir videre møter, form og metoder justert. Barnesamtaler vil bli gjennomført høsten 2024 og våren 2025. Etter samtalene vil personalet evaluere og justere egen praksis og videre planlegging. Tilbakemelding fra foreldre via foreldresamtaler gjennom hele året, og foreldremøter høsten 2024 og våren 2025, gir oss også grunnlag for mulige endringer/tiltak som vi vil gjennomføre.

4.2.3 Oppfølging

Konklusjoner på vurderingsarbeid som blir gjort i forbindelse med det pedagogiske arbeidet med barna, deres leke- og læringsmiljø og temaarbeid på avdelingene vil bli informert om i månedsavis, på foreldresamtaler og i foreldremøter. Barnehagens samarbeidsutvalg blir også informert om vurderingsarbeidet og konklusjoner som blir gjort.

4.3 Barn og foreldres medvirkning i utviklingsarbeidet

Barnehagens utviklingsarbeid er et resultat etter Kvalitetsoppfølging 2023, og det arbeidet personalet foretok i forberedelsene til Dialogmøtet. Tilbakemeldinger fra brukerundersøkelsen 2023 er også grunnlag for vår satsning dette barnehageåret. I forhold til de eldste barna vil vi benytte barnesamtaler for å sikre at barnas stemme kommer fram. I forhold til de yngste barna som har lite verbalt språk vil observasjon i hverdagen gi oss god informasjon. Samtaler med foreldre og gruppearbeid i forhold til tema på foreldremøter vil også gi muligheter for involvering og samarbeid om barnehagens innhold og kvalitet. Samarbeidsutvalget i Grøntulien barnehage har interesserte og aktive medlemmer. De kommer med innspill og ønsker som bidrar til økt medvirkning i barnehagens innhold og planarbeid. Dette samarbeidsorganet vil være delaktig i barnehagens videre utviklingsarbeid.

Del to

I. Barnesyn og læringsyn

Barn er små mennesker med rett til sine egne tanker og opplevelser. Vi anerkjenner barna som likeverdige mennesker, og møter dem med en åpen og respektfull holdning.

«Barn er ikke et menneske på vei til å bli et menneske, et barn er et menneske»

Paula Tiziani

«Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv. Barnehagen skal gi rom for barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og tro på egne evner, Barna skal møtes med empati og få mulighet til å videreutvikle egen empati og evne til tilgivelse. Rammeplan 2017 s. 8

Barn lærer gjennom alt de opplever og erfarer. Det er i aktiv samhandling og samspill med mennesker og tingene rundt seg at barna skaper seg selv og sin kunnskap. Vi tar utgangspunkt i det barnet kan og vil gjøre, alene eller sammen med andre barn eller voksne. Dette danner grunnlag for barns læringsprosesser. Barna utvikler seg og lærer gjennom hele dagen, både i styrte, tilrettelagte situasjoner som tema/prosjektarbeid, samlingsstund m.m. og selvvalgte aktiviteter. Vi tar imot barnas spørsmål ved å undersøke sammen med dem. Vi er med-forskende. Sammen skal vi finne ut av ting. Vi stiller åpne spørsmål til videre refleksjon. Hele tiden er vi bevisste på at det er vi voksne som har ansvar for samspillet med barna og vi må sikre god kvalitet i relasjonene.

II. Pedagogisk relasjonskompetanse

«Pedagogisk relasjonskompetanse er et område rettet mot barnehagens ansatte og handler om noe mer enn bare sosial kompetanse og relasjonskompetanse. Kvaliteten på den pedagogiske relasjonskompetansen er avhengig av de ansattes bevisste holdninger, verdier, barnesyn og virkeliggjøres gjennom personalets handlinger i møte med barn. Ansattes møte med enkelt barn og barnegruppen er den viktigste byggestein i et bærekraftig psykososialt barnehagemiljø. Barn som blir tatt på alvor og blir lyttet til, motiveres for læring og utvikler tillit til seg selv og andre».

Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018 s. 21

Nærhet, trygghet og tilknytning er sentralt i arbeidet vårt under punktet pedagogisk relasjonskompetanse. I Grøntulien barnehage arbeider vi i tråd med Samspillsmetoden Dialog. Denne samspillsmetoden har som hensikt, å sensitivisere og bevisstgjøre omsorgsgivers betydning av kvaliteten på de sidene ved samspill som er svært viktig for barnas utvikling.

Samspillsmetoden deles inn i 7 prinsipper:

1. Vis at du bryr deg om barnet.
2. Juster deg til barnet.
3. Snakk positivt om det barnet gjør, eller er opptatt av.
4. Gi ros og anerkjennelse.
5. Felles fokus.
6. Gi mening til barnas opplevelser.
7. Sett positive grenser.

Jo bedre barna får utvikle et godt nok selvilde, jo mindre avhengig blir barna av at den ytre verden må stå til rådighet, i form av nære voksne. Det store målet er at barna skal utvikle seg til å kunne ta vare på seg selv, senere andre og verden rundt seg. En forutsetning for et godt selvilde og god selvfølelse er gode nok «andre bilder» i form av gode voksenmodeller. Vi har som mål å møte barna på følelser, ikke bare korrigere handlingen. For å forstå, og å kunne leve seg inn i andres følelser, må en selv ha blitt møtt på følelser.

Barnehageåret 2024-2025 deltar personalet i ICDP veiledningsprogram. CDP - International Child Development Program er et helsefremmende og universalforebyggende veiledningsprogram som har som mål å styrke kontakt og samspillskvaliteten mellom omsorgsgiver og barn. ICDP gir et godt faglig grunnlag

for å utvikle holdninger, verdier og strategier på en systematisk måte ved å utvikle positive samspillstrategier og forebygge og håndtere uheldige samspillsmønstre. ICDP handler om å fremme barnas psykososiale utvikling gjennom voksnes sensitive samspill med barnet.

III. Danning gjennom omsorg, lek og læring

«Barnehagen er gjennom barnehageloven og barnekonvensjonen forpliktet til å skape et godt fysisk og psykososialt barnehagemiljø for alle barn. Alle barn skal oppleve forutsigbarhet, stabilitet og trygghet i møte med sensitive, varme og inkluderende ansatte. Dette gir godt grunnlag for læring og mestring. I et godt psykososialt miljø er personalet aktive og støttende til stede i barnas relasjoner og samhandlinger med andre». Kvalitetsutviklingsplan 2018 for Bergen kommune

Mennesket er i vekst og utvikling hele livet, og dannelsesprosessen starter allerede ved livets begynnelse. Barna skal utvikle sin egen identitet og få tiltro til egne vurderinger, opplevelser og følelser. Skal barna ha evne til innlevelse, ha respekt for andre mennesker, deres følelser og tanker, - må barna selv ha blitt møtt på denne måten. Når vi voksne stiller spørsmål og undrer oss sammen over ting og sammenhenger, reflektere over handlinger, vil barna få utfordringer og oppøve evnen til en spørrende/kritisk holdning.

Barn har en medfødt evne til samspill og samhandling. Hva barna lærer er avhengig av kvaliteten på samhandlingen/relasjonene mellom de involverte. Vi voksne har alltid ansvaret for trivselsklimaet i samspillet med barna. Vi er til stede, er oppmerksomme, er imøtekommende og er vare for barnas behov, og opptrer slik at kommunikasjonen preges av gjensidighet. Nærhet, varme og kjærlighet er elementer i begrepet omsorg. Foruten dette, ligger det også mye omsorg i "å bry seg om". Barna får tilbud om aktiviteter m.m. ut fra individuelle behov. Den voksne har ansvar for å følge opp initiativ og interesser barna formidler. Observasjon av barna og deres uttrykk for lek og interesser hjelper oss å fange opp også de aller yngste barnas ønsker. Vi voksne utvider og introdusere nye, varierte og spennende tema for lek og læring. Hvert enkelt barn skal få oppleve mestring og ha en meningsfylt hverdag.

IV. Progresjon i barnehagens pedagogiske innhold

«Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker,

materialer og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter» Rammeplan 2017 s. 44

«Progresjon handler om fremskritt, og for å tilrettelegge for progresjon må personalet ha kompetanse om barns lærings- og utviklingsprosesser og ha kunnskap innen ulike tema og fagområdene i rammeplanen.» Kvalitetsutviklingsplan 2018 -2023 Bergen kommune

Progresjon er komplekse prosesser som omhandler barns utvikling, der barna opplever mestring, utvikler ny kunnskap og nye ferdigheter gjennom de opplevelser og de erfaringer de får i hverdagen. Det er stor variasjon i hvordan barn utvikler seg. Noen utvikler seg jevnt over tid, mens andre i «rykk og napp». Personalet i Grøntulien barnehage har god kunnskap om barns utvikling. Vi har også god kunnskap om hvordan vi kan støtte enkeltbarns utvikling og progresjon skritt for skritt. Personalet skal støtte barns utvikling gjennom varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Vi tar utgangspunkt i der det enkelte barn er i sin utvikling, og legger så til rette for at hvert enkelt barn får utfordringer som er tilpasset dets utvikling og mestringsnivå. Da vil barna kunne oppleve motivasjon, inspirasjon og tro på egen mestring. Støtten skjer ved oppmerksomme, tilstedeværende og aktive voksne både i barnegruppen og i en til en aktiviteter. Aktivitetene vil gjerne være sammensatte og tverrfaglige.

V. Overganger

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Overganger skjer også innad i barnehagen. Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter gruppe. Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen, legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning». Rammeplan 2017 kap.6

a. Tilvenning i barnehagen

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære». Rammeplan 2017 s.33

Før barnehageoppstart, inviterer barnehagen foreldre til nye barn til informasjonsmøte/bli kjent møte. Her gir styrer og pedagogisk leder informasjon om barnehagen og de forskjellige avdelingene. Foreldre får muntlig og skriftlig informasjon og de får omvisning i barnehagen, spesielt på avdelingen der deres barn skal begynne. Foreldre overbringer også informasjon om sitt barn slik at personalet kan legge til rette for best mulig oppstart.

Det er viktig at det første møtet med barnehagen gir barnet trygghet og tillit. Tilvenningsperioden skal foregå på en trygg og positiv måte, der barnet får mulighet til å bli kjent med de andre barna på avdelingen, personalet, lekene og rutinene. Det er nødvendig at en av foreldrene er sammen med barnet i tilvenningsperioden. De første dagene i barnehagen er forholdsvis korte, slik at barnet får tid til å bearbeide alle de nye inntrykkene. Vi må ta utgangspunkt i barnet og dets behov, og planlegge tilvenningsperioden sammen med foreldre. På denne måten tilvennes barnet sine nye omgivelser på en smidig måte. Foreldre og personale må lære hverandre å kjenne. Vi utveksler informasjon om barnet og gir hverandre tilbakemeldinger. Et godt samarbeid til barnets beste må vi skape sammen.

b. Overganger og sammenheng innad i barnehagen

«Overganger skjer også innad i barnehagen. Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe». Rammeplan 2017 s.33

Når barn skifter avdeling tilrettelegger personalet for tilvenning til ny avdeling. Foreldre får informasjon i god tid. Personalet er med barnet «på besøk» til den nye avdelingen i ca. en måned før selve skiftet. Barnet er med i lek og aktiviteter sammen med en kjent voksen, på den nye avdelingen. Etter hvert er det også med gjennom måltider. Når vi opplever at barnet er trygge på den nye avdelingen kan det være der en stund uten voksen-følge. Dette variere og er individuelt tilpasset. Barnet kjenner som oftest både barna og de voksne på den nye avdelingen før oppstart, siden vi har felles utetid og felles arrangementer gjennom året. Vi er ofte på besøk på de forskjellige avdelingene gjennom året også, men det er personalet på barnets avdeling som har tette oppfølging og ansvar for «sine» barn. Foreldre får informasjon av pedagogisk leder gjennom tilvenningsperioden. Personalet på den nye avdelingen tar kontakt, og hilser på foreldrene til det nye barnet før oppstart. Foreldrene blir invitert inn på den nye avdelingen og får informasjon om dagene der. Barnet får også et kort fra personalet på den nye avdelingen før oppstart, der de skriver gode ord og viser at de gleder seg til barnet skal begynne der. Personalet på den nye avdelingen får informasjon av pedagogisk leder ang. barnets utvikling, hva det mestrer og hva barnet liker å leke med, aktiviteter m.m. Dette for at avdelingspersonalet kan legge til rette for kjente aktiviteter og materiell som er kjent og trygt.

c. Samarbeid og sammenheng med skolen

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning. Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. Barnehagen må ha samtykke fra foreldre for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen». Rammeplan 2017 s.33

Grøntulien barnehage ønsker å formidle til skolene hva vi arbeider med, og hvordan. Vi ønsker også å få informasjon fra skolene, slik at vi kan samarbeide om en god overgang. Det kan være ønskelig å få vite noe om hvilke sanger, leker, spill m.m. som brukes på skolen. Har vi noe felles? Hva kan/skal man forvente at en 6-åring kjenner til/skal kunne når de begynner på skolen? Vi utveksler slik informasjon på møter i regi av Bergen kommune på samling for personalet om høsten. Der gjør også barnehagene i området avtaler om besøk, felles turer, aktiviteter m.m. for førskolegruppene. Dette for at flere barn kan bli kjent med hverandre før skolestart. Grøntulien barnehage har to skoler i sitt umiddelbare nærområde. Mange av barna som går i Grøntulien barnehage hører til disse skolene, men det er, fra tid til annen, også barn som vil gå på andre skoler nærmere hjemstedet sitt. I januar/februar gir styrer beskjed til skolene hvor mange barn som skal starte der til høsten. Dette for å gi skolene oversikt over antall nye barn og hvor de har gått i barnehage. Ca. april måned, kommer leder for SFO Olsvik skole på besøk til førskolegruppen i barnehagen sammen med elever fra 1.klasse. Dette er barn som har gått i Grøntulien barnehage. De forteller om SFO og hva man kan gjøre der, muligheter, rutiner og regler. Førskolegruppen i barnehagen har forberedt seg til dette besøket, og de har, sammen med en voksen, forberedt spørsmål m.m. Dette møtet skaper både glede og forventninger. Barn som går i Grøntulien barnehage, og skal begynne på Olsvik skole, får tilbud om en besøksdag i juni. Der besøker de en førsteklasse, og får være sammen med dem i ulike aktiviteter. Personale fra barnehagen er med. Gjennom barnehageåret, og spesielt vårhalvåret går førskolebarna på tur til skolen/skolene barna skal begynne på til høsten. Vi leker på uteplassen og gjør oss kjent med områdene rundt. Når det passer seg slik, får vi komme inn i byggene og se oss rundt. Dersom foreldre ønsker at opplysninger om deres barn skal viderefremmes til skolen, deltar styrer og pedagogisk leder fra barnehagen på slike møter.

VI. Foreldremedvirkning

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling». Rammeplan 2017 Kap.5

Barnets beste ligger til grunn for alt arbeid vi gjør i Grøntulien barnehage. Et nært samarbeid med foreldre er nødvendig for å støtte barnets utvikling. Foreldrene er en viktig ressurs for at vi i barnehagen skal gi barna opplevelse av trygghet, trivsel og god utvikling. Gjensidig informasjon og tilbakemeldinger er nødvendig for arbeidet vi skal gjøre i barnehagen. Det er ønskelig med daglig informasjon og tilbakemeldinger. På foreldresamtaler utveksler vi informasjon om barnet og dets utvikling, trivsel m.m. Foreldrene kjenner barna sine på andre arenaer enn vi i barnehagen gjør. Sammen kan vi reflektere og få et nyansert bilde av barnet, som gir grunnlag for videre tilrettelegging for god utvikling. Barnehagen inviterer til foreldresamtaler hvert halvår. Gjerne flere om det er ønskelig. Foreldremøter holdes 1-2 ganger pr. barnehageår.

Her har vi felles foredrag ut ifra hva barnehagen har som satsningsområde, eller tema som foreldre har ønsket. Foredragsholdere er gjerne ansatte ved PPT, Fagsenter eller andre med ønsket kompetanse. Hver avdeling i barnehagen har så avdelingsvis informasjon og drøftinger om innhold i årsplan, månedsplan o.s.v. Foreldrene velger også representanter til barnehagens samarbeidsutvalg. Samarbeidsutvalget har ca. 4 møter pr.år. Der drøftes saker som omhandler barnehage: bl.a, årsplan, budsjett, tema i årsplan eller satsningsområder, utelekeplass, dugnad, tilstelninger. Foreldre kan melde saker til disse møtene. Det inviteres til brukerundersøkelser hvert år. Resultatet fra disse undersøkelsene blir analysert og drøftet, både i personalgruppen og i samarbeidsutvalget. De blir også lagt fram på foreldremøter for videre bearbeidelse. Resultater har betydning for barnehagens arbeid og innhold i årsplanen.

Barnas psykososiale miljø er grunnlag for god utvikling. På foreldremøter, i samarbeid med hver enkelt forelder og i SAU er dette et tema som blir tatt opp gjennomgående. Personalet forteller og viser hvordan vi arbeider for å oppnå godt psykososialt miljø i barnehagen og på hver enkelt avdeling. Innspill og spørsmål fra foreldre blir tatt imot slik at vi sammen finner gode måter på å få dette til sammen. Vi må i fellesskap arbeide kontinuerlig for at barna skal oppleve et godt psykososialt miljø i barnehagen. Dette er et tema som har vært gjennomgående i mange år.

VII. Bærekraftig utvikling

«Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn». Rammeplan 2017 s.10)

Gjennom de 7 fagområdene barnehagen skal jobbe med, er spesielt de fem fagområdene: Natur, miljø og teknologi, Etikk, religion og filosofi, Nærmiljø og samfunn, Kropp, bevegelse og helse og Kunst, kultur og kreativitet sentrale i arbeidet med bærekraftig utvikling. Ved at personalet er bevisste sine holdninger og handlinger i det daglige arbeidet kan vi være gode rollemodeller i arbeidet for bærekraftig utvikling. Barna lærer gjennom hele dagen og blir påvirket av det de ser og gjør alene og sammen med andre. Barnehageåret 2024-2025 viderefører personalet i Grøntulien barnehage det gode arbeidet vi startet med i 2022, ang. «Bærekraftig utvikling», se punkt 3.0

VIII. Psykososialt barnehagemiljø

Det er forankret i Barnehageloven at alle barn har rett til et trygt og godt barnehagemiljø. I dette ligger det at alle ansatte i barnehagen er forpliktet til å gripe inn når et barn i

barnehagen utsettes for krenkelser, og videre at barnehagen skal jobbe forebyggende for å skape et varmt og inkluderende fellesskap.

Under plikten til å sikre at barn og unge har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, følger det fire delplikter:

- plikten til å følge med
- plikten til å melde
- plikten til å undersøke
- plikten til å sette inn egnede tiltak

Arbeidet med det psykososiale barnehagemiljøet er et kontinuerlig arbeid som er retningsgivende for barnehagens kvalitetsutviklingsarbeid og grunnleggende for alt vi gjør i barnehagen, både i samspill med barna, samarbeid med foreldre og innad i personalgruppen.

Barnehagen har en lokal handlingsplan for å sikre systematikk i arbeidet med det psykososiale barnehagemiljøet. Handlingsplanen gjennomgås i personalgruppen årlig.

Det psykososiale barnehagemiljøet er videre tema på foreldremøte, foreldresamtaler og i SU ved oppstart av hvert barnehageår.

IX. Barns seksuelle helse

Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsopplæring ble vedtatt av bystyret i april 2019, og er utarbeidet med formål om å sikre en helhetlig innsats for å styrke barn og unges seksuelle helse. Planen peker blant annet på barnehagen som en viktig arena for å sikre kunnskap og nødvendig kompetanse om kropp og seksualitet. Slik kan barnehagen styrke barnas begrepsapparat og danne grunnlag for positive holdninger knyttet til selvfølelse, identitet, egenverd, kropp, følelser og grenser. Videre skapes åpenhet og respekt for mangfold og variasjoner i familieformer og kjønnsuttrykk, noe som kan bidra til å forebygge fordommer og diskriminering.

Grunnlaget for god seksuell helse legges allerede tidlig i småbarnsalder. Bevissthet knyttet til barns seksuelle utvikling og kunnskap om hvordan denne kan komme til uttrykk i lek og atferd, er viktig for å kunne møte dette på en konstruktiv måte. Siden barnehagepersonale og

foreldre har et felles ansvar for å ivareta barnets trivsel og utvikling, er det naturlig at barns seksuelle helse også er tema både i foreldresamtaler og på foreldremøter.

Grøntulien barnehage

Skjenlia 125

5183 Olsvik

Grontulien.barnehage@bergen.kommune.no

www:

e-post:

**BERGEN
KOMMUNE**